

Miskolci Egyetem

Állam-és Jogtudományi Kar

Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

dr. Kovács-Berényi Laura

***A munka és a magánélet egyensúlyának vizsgálata a változó  
társadalmi és gazdasági viszonyok között***

A PhD értekezés tézisei

MISKOLC

2025

## Tartalomjegyzék

|      |                                                                              |    |
|------|------------------------------------------------------------------------------|----|
| I.   | Az értekezés tárgya, célkitűzései .....                                      | 3  |
| II.  | Az értekezés felépítése .....                                                | 10 |
| III. | A kutatás során alkalmazott módszerek és a téma szakirodalmi értékelése..... | 11 |
| IV.  | A kutatás eredményeinek összefoglalása és azok hasznosítása.....             | 12 |
| V.   | Az értekezés témájához kapcsolódó saját közlemények .....                    | 17 |

## I. Az értekezés tárgya, célkitűzései

A munka és a magánélet egyensúlyának kérdése egy olyan, komplex területet foglal magában, amely kiemelten törékeny pillérek, alapjogi kérdések, szociálpolitikai célkitűzések hálójában fogalmaz meg mindenkor aktuális, ám egyre nagyobb kihívást jelentő problémaköröket.

Doktori disszertációmban legfőbb célkitűzésem, hogy megvizsgáljam, mit is jelent a XXI. század társadalmi és gazdasági kihívásainak hálójában a munka és a magánélet egyensúlya. Vajon pusztán egy hangzatos kíváncsi lehet ez a munkát végző egyén részéről – amely megreked a köznapi diskurzus területén - vagy ettől többet jelenthet? Noha a munka és a családi élet egyensúlyának összehangolásából adódó dilemmák nem teljesen újkeletűek a munkaerőpiac területén, mégis számos új aspektus és kihívás, illetőleg megoldás rajzolódhat ki a tudományos kutatás során.

Álláspontom szerint, a munka és a magánélet közötti egészséges egyensúly fenntartása kulcsfontosságú tényező a jogviszony alanyai tekintetében, ideértve a munkát végző személyt, továbbá a munkáltatói szervezetrendszer is, hozzájárulva a hatékony és eredményes működéshez. Az egyensúly megteremtése és fenntartása komoly kihívásnak bizonyul számos szülő, valamint gondozási feladatokat ellátó munkavállaló számára, többek között a hosszabb munkaidő, a változó munkaidő-beosztás miatt, mely tényezők mind hátrányosan befolyásolják a nők foglalkoztatását. Jelen kutatás keretében a nők munkaerőpiaci alulreprezentáltságának legfőbb okaira, valamint a kihívások leküzdésének lehetőségeire keresem a válaszokat.

Vizsgálódásom során a munkajogi szabályozás dinamikáján, a klasszikus dogmatikai alapokon nyugvó kiindulópontok mentén az aktuális szabályozási tendenciákat vizsgálva keresem a válaszokat a kérdéseimre; szem előtt tartva a munkát végző egyén – különösen a gyermeket nevelő, gondozási feladatokat ellátó munkavállaló nők – munkajogi helyzetét. Annak érdekében, hogy érdemi vizsgálódás alapját jelentő kutatási kérdéseket rögzítsek, szükségesnek vélem első között pontosan lehatárolni a kutatásom tárgyát. Ebben a relációban több, fogalmi alapvetéssel határolom le, mit értek a címben is megjelölt munka és magánélet egyensúlya fordulaton, külön is felvázolva a dogmatikai alapok által meghatározott kereteket. Így ezen a ponton kirajzolódhat az a rendszer, amely a gazdasági és társadalmi környezet alakulása mentén rávilágít a

kutatási fókuszomban megvilágított egyes kérdések kapcsolódási pontjaira, s relevanciájára.

A következőkben ismertetem, a vizsgálódásom során mit is értek munka, magánélet, illetve egyensúly alatt. Továbbá rögzítem, mit jelent a rugalmas és a fenntartható foglalkoztatás, valamint felvázolom, hogy az ápolás és gondozás milyen aspektusban kerül részletesebb vizsgálatra a disszertációmban. Ennek érdekében, a hatályos normaanyagok kereteire hagyatkozva fogalmi alapvetésekkel élek valamennyi tényező esetében a lehatárolás érdekében.

### *Mi a munka?*

A munkajog dogmatikai fejlődési ívének, illetőleg a munkajog önálló jogággá válásához vezető folyamat feltérképezésének nélkülözhetetlen szerepe van a hatályos munkajogi szabályozás, valamint a társadalmi és gazdasági folyamatok által szüntelenül formálódó szabályozási tendenciák és mérőföldkövek megismerése érdekében. Ezen a ponton a dogmatikai alapokra támaszkodva sorra veszem, hogy a munka fogalma alatt pontosan mit értek, illetőleg azt milyen aspektusból vizsgálom a továbbiakban.

A munkajog, mint diszciplína a szabályozási tárgyat illetően nem más, mint a munkaviszony és az arra vonatkozó szabályok összessége a tradicionális felfogás értelmében. Ezen koncepciótól kissé tágabb értelmezéssel a munkajog egy normatív keretet jelent a munkaerő-piac valamennyi létező és működő intézménye számára, így a gazdálkodó szervezet, a szakszervezet, a munkáltatói érdekképviselő és az állam, mint munkáltató és jogalkotó számára. A több mint két évszázados fejlődése alatt több tényező, együttesen fejtette ki alakulását, a szabályozás gyökere azonban egészen az ókori hagyományokig is visszavezet. Törekedve arra, hogy a kutatási koncepcióm által kikövezett úton haladjunk tovább, a dogmatikai fejlődés részletes bemutatásától eltekintek, s a továbbiakban a munka fogalmára koncentrálna vizsgálódom tovább.

A munkatevékenység, vagyis az ember által kifejtett, alapvető emberi tevékenység az emberiség egész történetében kiemelt szerepet játszik, egészen a kezdeti időktől. Így tehát a munka, kizárólag az emberek egymás közötti kapcsolatteremtő magatartásaként kerülhet vizsgálódásom fókuszába, vagyis többek között a munkafolyamat, mint közgazdasági fogalom elemzése túlterjeszkedik jelen kutatásom keretein.

Már a technológiai fejlődés viszonylag alacsony fokán megjelent a kifejezetten más személy számára történő munkavégzés, amely túlmutatott az egyéni szükségletek kielégítésén.

A munkaszerződés alapján végzett önállótlan, függő munka dogmatikailag a római jogban a bérlet (*locatio conductio*) intézményéből fejlődött ki az autark gazdaság jogából, az árutermelő, antik piaci viszonyoknak megfelelő jogrend kialakulásával egyidőben. A bérlet, a modern munkajog közvetlen dogmatikai előképe gyanánt rendkívül tág szabályozási körrel bírt, így számos élethelyzet jogi rendezésében szerepet játszott.

A fejlődési pályán haladva a mai „modern” munkajog kialakulásában az iparosodás alapvető mozgatórugót jelentett. Ennek körében a tudományos diskurzus tekintetében általánosan elfogadottnak bizonyul a szerzők körében, hogy a mai „modern” munkajog az iparosodás következtében egyfajta *válaszreakcióként* alakult ki és formálódott. A szabályozási tendenciák körében a munkát vállaló fél fokozottabb védelme kerül középpontba. Mindezt az a változó társadalmi, gazdasági közeg hívta életre, mely alapjaiban változtatta meg a termelés szerkezetét a XVIII-XIX. században.

Jelen kutatásom során a munka fogalma alatt elsődlegesen az önállótlan, függő munkavégzést vizsgálom a kutatási fókuszom speciális aspektusából.

Összegezve tehát rögzítendő, hogy a munka és a magánélet egyensúlyának egyes aspektusait érintő kutatásom során, a munkaszerződés alapján végzett tipikus, valamint a nagyobb fokú rugalmasságot biztosító atipikus munkavégzési viszonyok fókuszából vizsgálódom. Azonban az atipikus munkavégzési viszonyok keretében is szűkítem a saját fókuszomat a továbbiakban.

### *Mi a magánélet?*

A munka, mint az egyén személyiségének kibontakoztatásához hozzájáruló, emberi kapcsolatokat alakító tényező egyértelműen szignifikáns szereppel bír a munkát végző személy életében. Mindez azonban szorosan kapcsolódik, s ily módon nem elválasztható a magánélet területétől sem, hiszen a munkahely és a privát szféra egymásra utaltsága, illetőleg adott esetben a szoros összefonódása megkérdőjelezhetetlen, s ennek okán egymástól nem elválaszthatók. Mindezek alapján a következőkben röviden jellemzem,

hogy a vonatkozó normaanyagok kontextusában, a magánélethez fűződő jogok védelmét illetően mit értek magánélet alatt.

A magánélet fogalma kapcsán, amennyiben a dogmatikai alapokat szemléljük, valójában egy többszörösen összetett, több különböző jogág által is oltalmazott jogosultságot fed le. A magánélet védelméhez való jog kapcsán a jogi védelem alapját generálklauzulák biztosítják, amelyet a magyar jogrendszer komplex jogvédelmi mechanizmus útján oltalmaz. Ezen összetett jogvédelmi struktúrában kiindulásképpen kulcsszerepe van egyrészt a szupranacionális emberi jogi tárgyú dokumentumoknak. Ehhez pedig szervesen kapcsolódik a hazai jogszabályi kereteket biztosító Alaptörvény, amely alapvető jogként deklarálja, továbbá a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben személyiségi jogként került rögzítésre, amely a 2018-as esztendőben – rendhagyó módon – egy külön jogszabállyal is kiegészült. A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény egyfajta kiegészítő jogszabályként kiemelést érdemel abból a szempontból, hogy a jogalkotó megkísérelt egy általános definíciót megszövegezni a normaszövegben a magánélethez való jog tartalmának meghatározását illetően, átfogó védelem biztosítására törekedve ezáltal a magánélet védelméhez fűződő jogos érdek tekintetében. E definícióra, illetőleg a munkajogi vonatkozású kapcsolódási pontokra részletesen is kitérek a disszertációm első fejezetében.

### *Mit értek egyensúly alatt a munka és a magánélet vonatkozásában?*

Miután a munka és a magánélet fogalmaihoz kapcsolódó esszenciális, tartalmi tényezőinek meghatározását felvázoltam, a következőkben célom, hogy bemutassam, mit értek egyensúly alatt e két, különálló szféra vonatkozásában. Hiszen az már talán ezen a ponton is kirajzolódik, hogy a munka és a magánélet közötti törékeny egyensúly fenntartása kiemelten fontos mind a munkát végző egyén, mind pedig a munkáltatói szervezetrendszer hatékony és eredményes működése érdekében.

Meglátásom szerint, nélkülözhetetlen kutatásom jelen pontjához érve részletesebben is górcső alá venni e témakört. Az egyensúlyra vonatkozó fogalmat az 1970-es években alkalmazták először a munka és a magánélet kettősségének szemléltetésére, de a munka és a magánélet körébe tartozó tevékenységek összeegyeztetésének kérdése igazán az 1800-as években vált mind a közélet, mind a kutatások fontos témájává.

Ezen a ponton, alapvetően azonosulni tudok a fogalom meghatározás tekintetében Kártyás Gábor álláspontjával; ennek értelmében a munka-magánélet egyensúly fogalma fedi le azt az egyensúlyozási mechanizmust, amit az egyén azért gyakorol, hogy a munkája és a magánélete a megfelelő arányban kapjon teret életében. Arra a kérdésre, hogy igazolást nyer ezen előzetes alapvetés vagy sem, a kutatási eredmények összegzése körében térek ki.

*Mit értek fenntartható foglalkoztatás és rugalmas foglalkoztatás alatt?*

A fenntartható foglalkoztatás definiálása alatt a hatályos nemzetközi és uniós jogi szabályozás keretrendszere jelenti értelmezésemben a kiindulási alapot. Ebben a tekintetben, a fenntartható foglalkoztatás koncepciója az ENSZ tevékenységének eredményeképpen 193 részes állama által 2015-ben elfogadott, „*Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*” elnevezésű integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszer, s az ennek keretében elfogadott Fenntartható Fejlődési Célok bírnak kiemelt jelentőséggel. Így a munka világához kapcsolódóan a tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, továbbá teljes és termelékeny foglalkoztatás elérése, valamint a méltányos munka elősegítése önálló célkitűzésként került elfogadásra. Kiegészítve, s egyben támogatva a globális célkitűzések elérését, az Európai Unió az EU szociális dimenziójának megteremtéséhez kapcsolódóan elfogadott Szociális Jogok Európai Pillére (a továbbiakban: Pillér), valamint az abban foglalt elvek megvalósítását ösztönző cselekvési terv együttesen alakítja a fenntartható foglalkoztatás kereteit.

A nagyobb rugalmasságot biztosító foglalkoztatási feltételek pedig az egyensúly megteremtését illetően, kifejezetten a gyermeket nevelő nők számára jelenthetnek kiemelt segítséget a munkaerőpiaci jelenlét növelése és elérése érdekében. Ebben a tekintetben az aktuális szabályozási fejleményeket vizsgálva a nemzetközi, illetőleg az uniós jogalkotási keretek kiemelt relevanciával bírnak a hazai jogalkotás alakítására is. A rugalmasság ebben a tekintetben megnyilvánulhat több tényező vonatkozásában is. Egyrészt különbséget tehetünk a munkaidő rugalmassága között, a munkavégzés helyének rugalmassága, továbbá a foglalkoztatási forma rugalmassága között is.

Ehhez kapcsolódóan, a klasszikus munkavégzés keretein túllépve, elengedhetetlen az atipikus foglalkoztatási jogviszonyok vizsgálata is, amely a jelenkori kihívások és változó munkaerőpiaci igények fényében egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Jelen doktori disszertáció keretében nem célom, valamennyi rugalmas foglalkoztatási feltétel részletes ismertetése. A kutatásom fókuszához igazodóan a családi kötelezettségekkel rendelkező munkavállaló nők szempontjából vizsgálódva a közösségi jogalkotási eredmények bemutatásán keresztül kiemelt hangsúlyt fektetek a rugalmas foglalkoztatási feltételek általános szabályozási tendenciáinak ismertetésére, amely elvezet a hatályos, magyar szabályozás feltérképezéséhez. Ennek vonatkozásában a szabadságok rendszerével, illetőleg az atipikus munkavégzési viszonyok közül a távmunka – valamint a *home office* – jogintézményével foglalkozom részletesebben is a kutatási fókuszom nyomán.

#### *További lehatárolási szempontok*

Miután bemutattam, hogy a vizsgálódásom nyomán mit értek munka, magánélet, illetőleg ehhez kapcsolódóan egyensúly alatt, továbbá meghatároztam a fenntartható és a rugalmas foglalkoztatás kereteit is, ezen a ponton a szabályozási tárgykör vizsgálatát segítő, egyéb fogalmi szűkítéssel szükséges élnem.

Egyrészt fontos kiemelni, hogy ápolás és gondozás vonatkozásában a fókuszot az informális gondozás területére helyezem.

Természetesen rögzítendő, hogy a formális és informális gondozás kérdésköre szociális jogi szempontból is vizsgálható lehetne, jelen értekezés keretében viszont ezen vonatkozások bemutatásától terjedelmi és tartalmi korlátjaim okán eltekintek. Az informális gondozás területe azonban előzetes kutatási feltevésem alapján is egy olyan, vizsgálandó terület, amely jelentősen befolyásolhatja a nők munkaerőpiaci részvételét, s lehetőségeit. Vagyis, ennek keretében rögzítendő, hogy nem foglalkozom az ápoláshoz kapcsolódóan a „long term care” fogalmával sem. Kutatási fókuszom a szülői, illetőleg gondozói kötelezettségekkel rendelkező női munkavállalók munkaerőpiaci helyzetére fókuszál a munka és a magánélet egyensúlyához kapcsolódó társadalmi és gazdasági viszonyok vonatkozásában.

A kutatáshoz kapcsolódóan a fogalmi lehatárolásokra tekintettel a következő alapvetéseket fogalmazom meg:

1. *A munka és a magánélet összhangja egy olyan, egyensúlyozási mechanizmust fed le, amelyben meghatározó szerepe van egyfajta ciklikusságnak is szubjektív és objektív tényezők kölcsönhatása révén.*
2. *A munkát végző egyén védelme elsődleges kell legyen, a jogalkotási tendenciák pedig ezt többnyire tükrözik.*
3. *A nemek közötti egyenlőséget gazdasági és termelékenységét érintő kérdésként kell kezelni.*
4. *A nemek közötti teljeskörű egyenlőség elérése egy komplex problémakörre utal, amely kapcsán a társadalmi berögződések megváltoztatása kiemelten fontos lenne az edukáció és szemléletformálás szintjén, már fiatal korban is.*

A fenti kutatási alapvetésekhez kapcsolódóan pedig az alábbi kérdésre keresem a választ:

*Hogyan alakul napjaink változó társadalmi és gazdasági környezetében a nemek közötti egyenlőség megvalósulása, a nemzetközi és európai uniós törekvések elérték-e a céljaikat, s ebben milyen szerepe van a rugalmas foglalkoztatási feltételeknek?*

## II. Az értekezés felépítése

Doktori disszertációmban a fentiekben ismertetett kérdésköröket hat nagy fejezetben vizsgálom az alábbiak szerint.

Az első fejezet bevezetésként konkrét fogalmi lehatárolással él a disszertáció tárgyát illetően. Ennek keretében kifejtem, hogy az irányadó jogszabályi környezet keretiben mit is értek munka, valamint magánélet fogalma alatt. Utalok továbbá ezen a ponton az egyensúly megteremtésének problematikájára, valamint a kutatásom fókuszát tovább szűkítő fenntartható és rugalmas foglalkoztatás kérdéseire egyéb, vizsgálati hatókört orientáló tényezők felvázolásával, ideértve az informális gondozás területét. A fejezet végén négy alapvetést, valamint ezekhez kapcsolódóan egy összetett kutatási kérdést rögzíték.

Ezt követően, a második fejezetben statisztikai adatok elemzésével vázoló fel a Világgaazdasági Fórum aktuális, 2024-es adatait a témához kapcsolódóan. Ebben a vonatkozásban nemzetközi, uniós, valamint magyar relációban is vizsgálom a nők munkaerőpiaci helyzetét, amely segít a további lehatárolásban.

A harmadik fejezetben a nemzetközi jogi szabályozás legfontosabb mérföldköveit ismertetem a munka és a magánélet egyensúlyának területén. Ebben a kontextusban az emberi jogi háttérre, valamint az ILO működésére részletesen is kitérek.

A negyedik fejezet – tovább szűkítve a vizsgálódásom fókuszát – betekintést enged a közösségi, illetőleg uniós jogi rendelkezések rendszerébe. A szociális dimenzió fejlődési ívét a csúcspontként értékelendő új irányelv rendelkezéseivel összhangban mutatom be, rávilágítva ezáltal a 2019/1158-as irányelv megszületéséhez vezető folyamatra.

Az értekezés ötödik fejezete a nemzetközi és az uniós jogi szabályozási keretekhez illeszkedve a magyar jogalkotási fejleményeket ismerteti a munka és a magánélet egyensúlyának területét érintően.

A disszertáció hatodik fejezete pedig a digitalizáció szerepére, jelentőségére világít rá a munka és a magánélet egyensúlya és a rugalmasabb foglalkoztatás terén.

Ezt követően, a hetedik fejezet a legfontosabb kutatási eredményekre és összefüggésekre világít rá.

### III. A kutatás során alkalmazott módszerek és a téma szakirodalmi értékelése

A felvázolt kutatási kérdések megválaszolása és a kutatási célok megvalósítása érdekében elengedhetetlen a tudományos kutatás módszertanáról is említést tenni.

Kutatásom kezdetén elsődlegesen történeti módszert alkalmazom a vizsgálódásom tárgyát jelentő terület feltérképezésére. Tekintettel arra, hogy a munka és a magánélet egyensúlyának témaköréhez kapcsolódó kutatást illetően megkerülhetetlennek vélem a történelmi gyökerek feltárását annak érdekében, hogy egy átfogó és koherens képet kapjak a vizsgált területről. Ennek keretében sorra veszem, miként formálódott a nemek közötti egyenlő bánásmód követelményét alakító szabályozás, kiemelve a társadalmi és gazdasági berendezkedés változását napjainkig. Ennek eredményeiről a második és harmadik fejezetekben számolok be.

A történeti módszer mellett továbbá jogösszehasonlító módszert alkalmazom. Ennek kapcsán főként az európai tendenciákat vizsgálom, ezen belül is a magyar jogrendszeren túl a szomszédos országok szabályozási környezetének vizsgálatával és összevetésével. Elsődlegesen tehát a kontinentális jogrendszer keretein belül vizsgálódom, az angolszász jogrendszer feltérképezésére csupán annyiban térek ki, amilyen mértékben annak bizonyos megoldásait a magyar jogrendszerre is alkalmazhatónak vélem.

Továbbá, kutatásom során a kvantitatív módszerek közül a statisztikai módszer alkalmazását is megkerülhetetlennek vélem a nők és férfiak munkaerőpiaci szerepe elemzése kapcsán, tekintettel a gazdasági viszonyok alakulására is. Vizsgálódásom fókuszában mind a globális, mind pedig az Európai Unió regionális szintű, aktuális kutatási eredményeit ismertetem a téma szempontjából indokolt fókuszterületekre koncentrálni; így a nők gazdasági életben való eredményes részvételének legfontosabb, illetve kihívást jelentő tényezőit is szemügyre veszem a kutatási adatok értékelésével.

A szakirodalom megfelelő feldolgozására törekedve alapvetően a dokumentumelemzés vagy másodelemzés (desk research) adta lehetőségek lesznek segítségemre.

#### IV. A kutatás eredményeinek összefoglalása és azok hasznosítása

Doktori disszertációm megírásával egy olyan, komplex kérdéseket felölelő terület vizsgálatát helyeztem kutatásom középpontjába, amely mindenkor aktuális és alapvető jelentőségű kérdéseket ötvöz. Úgy vélem, a munka és a magánélet egyensúlyának összehangolása generációkon átívelő, társadalmi és gazdasági különbségeken túlmutató, alapjogi vetülettel rendelkező kérdéseket feszeget.

Ezen alapvetésekhez kapcsolódóan pedig az alábbi, komplex kérdést fogalmaztam meg, amely esetében körülhatároltam a vizsgálódásom tartópillérjeit:

*Hogyan alakul napjaink változó társadalmi és gazdasági környezetében a nemek közötti egyenlőség megvalósulása, a nemzetközi és európai uniós törekvések elérték-e a céljaikat, s ebben milyen szerepe van a rugalmas foglalkoztatási feltételeknek?*

A kutatás eredményeinek fényében, ezen a ponton alapvetően azonosulni tudok a fogalom meghatározás tekintetében Kártyás Gábor álláspontjával; ennek értelmében a munka-magánélet egyensúly fogalma fedi le azt az egyensúlyozási mechanizmust, amit az egyén azért gyakorol, hogy a munkája és a magánélete a megfelelő arányban kapjon teret életében.

Ehhez a fogalomhoz, azonban meggyőződésem szerint erősen hozzátartozik egyfajta ciklikusság is, amely szubjektív és objektív tényezők kölcsönhatásának révén folyamatosan biztosítja az igazodási pontokat, és egyben mozgásban tartja a gépezet fogaskerekeit. Ebben a gépezetben igazodási pontként az érintett csoport – kutatási fókuszomban a gondozási feladatokat ellátó, női munkavállalók – jogvédelmét szolgáló intézmények jelennek meg.

Az egyensúly elérésében és fenntartásában a dinamikát egyértelműen a rugalmas munkafeltételek jelentik meggyőződésem szerint, amelyet a kutatási témakörök esetében vizsgált területek megerősítettek a továbbiakban.

A statisztikai adatok vizsgálatát követően, a számok tükrében nélkülözhetetlennek véltem a nemzetközi jogi háttér feltérképezését. A kutatás ezen része ráébresztett, hogy a téma emberi jogi vetületeinek vizsgálata kiemelt figyelmet érdemel. Ebben a tekintetben az ENSZ és az Európa Tanács szerepének vizsgálata releváns. Az ILO égisze alatt meghozott egyezmények pedig rávilágítottak arra, hogy a folyamatos jogfejlődés

eredményeként miként épült a nőket védő intézményi háttér ennek kapcsán. Ebben pedig kulcsfontosságú szerepet kapott az a felismerés, hogy a nők munkaerőpiaci jelenléte, a kétkeresős családmódel elterjedése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a családok, mint a társadalom alapegységének, valamint a gazdaság egészének általános jóllétét, valamint felvirágoztatását elérjük.

Tovább szűkítve a fókuszot, a közösségi, illetőleg uniós jogfejlődés feltérképezésének kiemelten nagy hangsúlyt fektettem. Meggyőződésem szerint, ez kulcsfontosságú annak érdekében, hogy feltárjuk a kapcsolódó összefüggéseket, és rendszerszinten láthassuk, milyen súlypontok mentén alakult a nemek közötti esélyegyenlőség területe a nők munkaerőpiaci részvételének ösztönzésével. Ebben a tekintetben pedig organikus fejlődés útján bontakozott ki az a komplex védelmi háló, ami kezdetben az egyenlő munkáért egyenlő bért elvéből eredve a nők legteljesebb védelmére, a megkülönböztetésmentesség biztosítására törekszik napjainkban is. Ebben a reformfolyamatban a Pillér a fő mozgatórugó, amely egymásra épülő alapelvek rendszerével törekszik a szociális szempontok legteljesebb érvényesítésére az integráció folyamán.

Ehhez illeszkedve az új irányelv láthatóan azonos kiindulópontból kívánja új alapokra helyezni a nemek közötti egyenlőség kapcsán a nők és a férfiak védelmét. Véleményem szerint, a szociális dimenzió fejlődési ívén haladva, egy olyan jogalkotási eredményként értékelhető, amely az apák gondozási feladatainak egyenlőbb elosztásának ösztönzésén keresztül igyekszik elősegíteni a nők munkaerőpiaci esélyegyenlőségét. Vagyis véleményem szerint a jogalkotói elsődleges célkitűzés a szülői jogállás egyenértékűségének kifejezésében érhető tetten.

Ebben a tekintetben az előzetes alapvetéseim gondolatával ezen a ponton is azonosulni tudok. Ez alatt a nemzetközi és az uniós jogi keretek adta védelmet értem, kiegészítve a tagállami intézkedésekkel. Láthattuk, hogy a nemzetközi, illetőleg az uniós jogalkotás egy folytonosan formálódó, generális jogvédelmi rendelkezéseket biztosító keretrendszert jelent.

A legfontosabb szerepe pedig az irányelv által biztosított eszköztárból a rugalmas foglalkoztatást biztosító rendelkezéseknek van meggyőződésem szerint. A tagállami megoldások nyomán azonban a magyar megoldás meglehetősen korlátozottnak bizonyul a legutóbbi Mt. módosításait szemügyre véve.

A kutatási nézőpontom egyedi fókuszát az ápolásra, gondozásra szoruló idősebb rétegek kapcsán véltem felfedezni. Álláspontom szerint ez az a terület, amely esetében a gondozási feladatok speciálisabb körülményeire tekintettel a gondozóknak erőteljesebben kihívásokkal telinek bizonyulhat az egészséges egyensúly megteremtése és fenntartása.

Véleményem szerint, a gyermekvállalás ösztönzésétől kezdve egészen a hozzátartozók ápolásáig kiemelten fontos, hogy tisztességes és méltányos munkafeltételek mellett tudjon valamennyi munkavállaló a lehető legteljesebb mértékben kiteljesedni mind a munkájában, mind pedig a magánéletében.

Ebben pedig az uniós jogalkotó mellett, természetesen a tagállami jogalkotási törekvéseknek is hatványozottan fontos szerepe van. Éppen ezért lenne szükséges felülvizsgálni a hatályos Mt. szabályait, s véleményem szerint a szabadságok, illetőleg a munkaidő-kedvezmények tekintetében kiemelten fontos lenne, hogy ne pusztán az irányelv által biztosítható minimum szintet garantálja a tagállami jogalkotó. Továbbá, tekintettel arra, hogy a kérdéskör holisztikus szemléletet kíván, az előregedő társadalmakra tekintettel megfelelő ellentételezést biztosítson a jogalkotó a gondozói munkaidő-kedvezmény esetében is.

Véleményem szerint, ezzel az egyének szintjén elérhető, teljesebb egyensúlyra való törekvés – megfelelő szakpolitikai összefogással és a szociális ellátórendszerek anomáliáinak, forráshiányának kezelésével – valóban, hatékonyan hozzájárulhat a teljes foglalkoztatottság eléréséhez, s a nemek közötti egyenlőség szintjének növeléséhez.

Összegző megállapításokként a kutatásom vezérfonalát jelentő kérdés megválaszolására – egyben, *de lege ferenda* javaslatok megfogalmazásra – az alábbiakban teszek kísérletet.

Hogyan alakul napjaink változó társadalmi és gazdasági környezetében a nemek közötti egyenlőség megvalósulása, a nemzetközi és európai uniós törekvések elérték-e a céljaikat, s ebben milyen szerepe van a rugalmas foglalkoztatási feltételeknek?

A nemek közötti egyenlőség területén a teljes egyenlőség továbbra sem valósult meg a foglalkoztatás terén. Az uniós szociálpolitikai és a munkajogi szabályozás számára alapvető elvárásként jelenik meg a XXI. századi kihívások fényében is, hogy a szülők és gondozók számára olyan munkafeltételeket biztosítsanak, amelyek lehetővé teszik a munka és a magánélet közti egyensúly elérését anélkül, hogy bármelyik területen is hátrányt szenvednének el a felek. Az eredményesség, a célkitűzések megvalósításának alapja azonban kétségtelenül a foglalkoztatáspolitikai eszközök és családpolitikai intézkedések összhangjában rejlik. A 2019-es irányelv nívója azonban kétséget kizáróan az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód követelményeinek érvényesítése és új alapokra helyezése munkajogi eszközökkel, azonban a teljes egyenlőség eléréséhez továbbra is fontos szerep jut a nemzetközi és uniós jogalkotási kereteknek.

Fontos kiemelni továbbá, hogy a szabadságok vonatkozásában (szülői szabadság) az Mt. részletszabályainak értelmében a munkáltató fizeti a munkavállaló részére járó díjazást, az állam nem vállal ebből át, ahogyan azt az apasági szabadságnál teszi.

Véleményem szerint, kulcsfontosságú lenne a jövőbeli szabályozási tendenciák vonatkozásában, hogyha az állam ebben a tekintetben is hozzájárulna a megfelelő fedezet megteremtéséhez, s a költségvetési források terhére további, anyagi fedezetet biztosítana a szülői szabadság idejére járó díjazás vonatkozásában is. Meggyőződésem szerint ugyanis megfelelő mértékű díjazás biztosítása nélkül e jogintézmény nem képes betölteni rendeltetését, tekintettel arra, hogy jelentősen növelheti az egzisztenciális zavarhelyzetek megjelenését a munkavállalók és családjaik esetében.

Így ebben a tekintetben javaslom, hogy az Mt. szabadságra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseit vizsgálja felül a jogalkotó.

Véleményem szerint indokolt lenne egységes ellentételezés kialakításával élni az Mt. keretében az egyes, családi vonatkozású szabadságok kapcsán, amely jelentősebb

mértékben hozzájárulna ahhoz, hogy a férfiak is meghatározóbb szerepet vállaljanak a családi kötelezettségek területén, hozzájárulva ezáltal a nők munkaerőpiaci részvételének elősegítéséhez.

A rugalmas foglalkoztatási feltétek esetében szintén kiemelést érdemel, hogy az atipikus munkavégzési viszonyok közül a távmunka napjainkban is megfelelő megoldást jelenthet a nők munkaerőpiaci reintegrációját illetően.

Ebben a tekintetben pedig kiemelten fontos lenne véleményem szerint a lecsatlakozáshoz való jog garantálása uniós és tagállami szinten egyaránt, amely eredményesen kezelhetné a digitális kihívásokat a munka és a magánélet összehangolását érintően. A hazai jogalkotás vonatkozásában ehhez kapcsolódóan az Mt. és az Mvt. módosítása is indokolt lenne álláspontom szerint. Egy olyan szabályozás kialakításával, amely a munkaidő és a pihenőidő szabályait érintően is megteremtené a munkahelyi feladatoktól való távolmaradás lehetőségét, tisztességes és fenntartható jogviszonyt teremtve ezáltal a foglalkoztatás területén. Mindez egy olyan egyensúlyt teremthetne, amely valóban elősegíthetné a társadalmi és gazdasági kihívások kezelésével a családi kötelezettségekkel bíró női munkavállalók egyenlőségét a munka világában.

## V. Az értekezés témájához kapcsolódó saját közlemények

- Kovács-Berényi, Laura: Gondolatok a munkajogi jogok és kötelezettségek rendszeréről a munka és a magánélet egyensúlyának megteremtésében In: Varga, Zoltán (szerk.) Jogi kihívások és válaszok a XXI. században 3 Miskolc-Egyetemváros, Magyarország: Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2024) 477 p. pp. 185-195.
- Berényi, Laura: The Right to a Healthy Working Environmental in the Light of Flexible Working Conditions REVUE EUROPÉENNE DU DROIT SOCIAL 56: 3 pp. 70-79, 10 p. (2022)
- Jakab, Nóra; Rácz, Zsófia; Berényi, Laura: Új irányok a szakképzés és a felnőttképzés területén - különös tekintettel a raktározási ágazat aktuális kérdéseire PRO FUTURO - A JÖVŐ NEMZEDÉKEK JOGA 11: 2 pp. 1-14. Paper: <https://doi.org/10.26521/profuturo/2021/2/10243> , 14 p. (2021)
- Kovács-Berényi, Laura; Fehér, Boglárka: Munkaerőpiaci kihívások és lehetőségek a nők foglalkoztatásának területén, különös tekintettel a munka és a magánélet egyensúlyának megteremtésére MISKOLCI JOGTUDÓ: HALLGATÓI ONLINE JOGTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT (2024): 3 pp. 113-122., 10 p. (2024)
- Kovács-Berényi, Laura: Hungarian Law of Obligations. In: Gökçe, Cerev; Gábor, Mélypataki (szerk.) Legal Framework of Working Life: Turkey-Hungary Comparative Evaluation Bursa, Törökország: DORA Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti (2024) 303 p. pp. 267-282., 16 p.
- Bernadett, Solymosi-Szekeres; Gábor, Mélypataki; Hilda, Tóth; Laura, Kovács-Berényi: Hungarian legislation and the situation of families in labour and social law In: Ioncev, Vladimir Alekseevič; Ruban, Larisa Semenovna; Kočurov, Boris Ivanovič; Eminov, Zakir Namin; Katkova, Irina Petrovna (szerk.) III International demographic forum "Demography and global challenges" Book 1. Voronezh, Oroszország: Izdatel'stvo Cifrovaâ poligrafiâ (2024) 1,095 p. pp. 241-255., 15 p.
- Jakab, Nóra; Vaszily, Gréta; Berényi, Laura: A foglalkoztatással összefüggő adatkezelés gyakorlati kérdései – német kitekintéssel PUBLICATIONES

UNIVERSITATIS MISKOLCINENSIS SECTIO JURIDICA ET POLITICA 37: 2 pp. 1-17., 17 p. (2020)

- Mélypataki, Gábor; Szekeres, Bernadett; Kovács-Berényi, Laura: On the border of the physical and the virtual workplace – Dogmatic issues of home office and telework in general and in Hungarian law Z PROBLEMATYKI PRAWA PRACY I POLITYKI SOCJALNEJ 21:4 pp. 1-21., 21 p. (2023)
- Berényi, Laura: Gondolatok a szociális biztonság érvényesüléséről, különös tekintettel a nemzetközi jog szerepére PUBLICATIONES UNIVERSITATIS MISKOLCINENSIS SECTIO JURIDICA ET POLITICA 39: 2 pp. 7-25., 19 p. (2021)
- Berényi, Laura: Az európai munkajog fejlődési tendenciái, Doktoranduszok Fóruma Tanulmánykötet, 2019/2. évf. (2019)
- Jakab, Nóra; Berényi, Laura; Skribanek, Petra: Versenyjog vs. kollektív tárgyalás? – A munkajogi védelem a versenyképesség szempontjából ERDÉLYI JOGÉLET 3: 4 pp. 49-62., 14 p. (2020)
- Jakab, Nóra; Mélypataki, Gábor; Solymosi-Szekeres, Bernadett; Berényi, Laura: A generációk közötti együttműködés elősegítése a kiskereskedelmi munkahelyeken MISKOLCI JOGI SZEMLE: A MISKOLCI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK FOLYÓIRATA 16: 4 pp. 55-78., 24 p. (2021)
- Berényi, Laura: Gondolatok a munkajog dogmatikai fejlődéséről, különös tekintettel a munkáltatói koncepció alakulására POLGÁRI SZEMLE: GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT 17: 4-6 pp. 423-432., 10 p. (2021)
- Jakab, Nóra; Berényi, Laura; Solymosi-Szekeres, Bernadett: A transznacionális vállalatok adatvédelmi gyakorlata a munkajogi szabályozás tükrében JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY 75: 5 pp. 191-197., 7 p. (2020)
- Berényi, Laura: Az egészséges munkakörnyezethez való jog PUBLICATIONES UNIVERSITATIS MISKOLCINENSIS SECTIO JURIDICA ET POLITICA 38: 1 pp. 281-292., 12 p. (2020)
- Jakab, Nóra; Rácz, Zsófia; Berényi, Laura: Az automatizálás munkaerőpiaci és munkajogi kérdései ERDÉLYI JOGÉLET 3: 4 pp. 63-76., 14 p. (2020)